

Sex og samfunn

Endometriose

Trine Aarvold

Lege ved Sex og samfunn

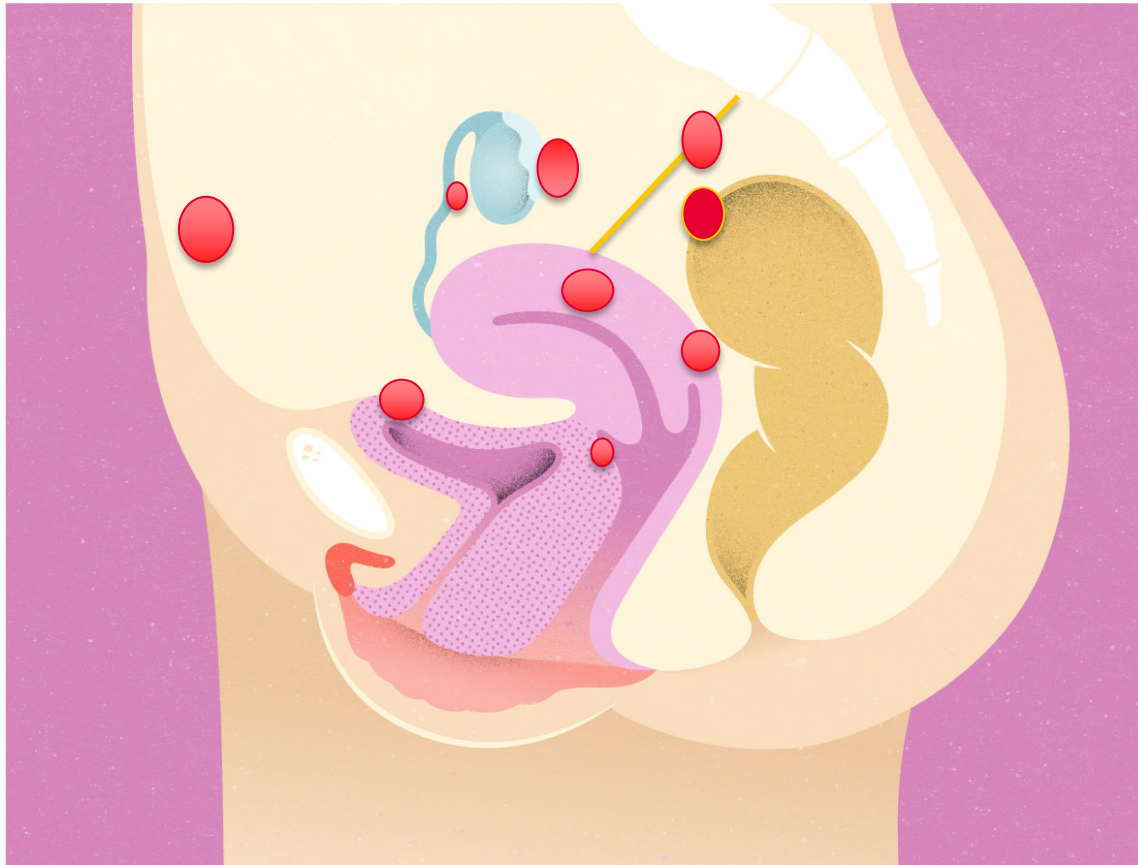
Hva er endometriose?

Endometrielignende vev (livmorslimhinne) på feil sted. Dette kan gi blødninger som igjen kan gi inflammasjon og dannelse av arrvev.

Ekstern endometriose: Utenfor uterus

Intern endometriose: Inne i myometriet er nå klassifisert som egen diagnose; **Adenomyose**

Hvor finner man endometriose?

Hvor finner man endometriose?

- Utenfor bekkenet: ledd, nese og lunger/pleura, hjerne, diafragma

Inndeling av endometriose

- I dag inndelt i 4 stadier etter hvor dypt inn i vevet den vokser (overfladisk eller dypt infiltrerende), adheranser og overflate areal.
- Mest sannsynlig finnes det forskjellige typer endometriose og kanskje derfor forskjellige årsaker til endometriose.

Årsak = ukjent

- Retrograd blødning?
- Metaplasi av vev som stammer fra det føtale cølomepitel?
- Spredning via lymfe eller blod?
- Neonatale uterinblødninger?

- **Forhold i bukhulen?:** makrofager eller NK-cellefunksjon samt angiogenese
- **Forhold ved endometriosevevet?:** tilstedeværelse av hormonreseptorer og aromataseaktivitet.

- **Genetiske faktorer:** 50% skyldes genetikk

Forekomst

- Ca 5-10% av kvinner har endometriose
- 2% har behandlingstrengende endometriose
- Hos infertile er endometriose funnet hos 40%
- 25% av kvinner med kroniske bekkensmerter har endometriose.

Diagnostikk

Gjennomsnittlig tid før endometriose blir diagnostisert er
6-7 år

Diagnostikk, endometriose

- Anamnese
- Transvaginal ultralyd – Endometriomer, rektal endometriose, adenomyose
- MR - tarm/ureter (nye metoder på vei)
- CT - ingen indikasjon
- Blodprøver – CA-125 ingen indikasjon
- **Diagnostisk laparoskopi med histologi**

Diagnostikk, adenomyose

Kun sikker diagnose etter hysterektomi eller evt. etter endometrireseksjon. Transvaginal ultralyd og MR kan gi mistanke.

Anamnesen

- Menstruasjonssmerter og/eller eggløsningssmerter
- Blødningsmønster(kraftige/korte sykluser/mellomblødninger)
- Smerter ved samleie
- Avføring: Endret avføring, oppblåsthet og smerter ved avføring
- Smerter ved vannlating
- Feber
- Tretthet
- Kroniske smerter
- Infertilitet
- Ved endometriose utenfor peritoneum kan symptomene være helt spesifikke
- Psykiske plager

- Familiær opphopning

Anamnese

mange kvinner med endometriose forteller at de:

- Ofte er hjemme 2-3 dager fra skole/jobb hver menstruasjon
- Har fått høre at slike smerter er normalt og at dette vil forsvinne etter fødsel. Har oppsøkt helsevesenet flere ganger
- Har fortsatt smerter selv etter oppstart av hormonell prevensjon
- Fått antibiotika for PID uten bedring
- Fått kurer for UVI uten bedring
- Har tarmplager og kanskje blitt utredet for tarmsykdom og fått diagnosen irritabel tarm(IBS)
- Sliter med smerter ved samleie
- Ikke har blitt gravide ved forsøk
- Har fått høre at plagene er psykosomatiske

Behandlingsalternativer

- **Smertestillende.**
NSAID's
- **Hormonell prevensjon**
Kombinasjonspreparater, hormonspiral, gestagen p-piller, p-spøyte, p-stav.
- **Progesteron**
Norethindrone acetate = Primolut-N
Dienogest = Visanne

Behandlingsalternativer, spesialister

- **GnRH analoger**
Procren eller Zoladex
(alltid med hormonell add-back)
- **Laparoskopisk kirurgi**
- **IVF**

Full splid om hvem som skal behandle pasientene

17.03.2019 (Oppdatert: 17.03.2019)

Nå har Oslo universitetssykehus (OUS) sendt en søknad til Helse Sør-Øst om å etablere en «Nasjonal behandlingstjeneste for kvinner med avansert endometriose og adenomyose».

Busund understreker at behandlingstjenesten er ment for pasienter med de verste tilfellene av sykdommene.

Til tross for at man ikke har noe nasjonalt behandlingssenter i dag, sier han at man har mulighet til å henvise pasienter med avansert endometriose til Oslo likevel.

Sex og samfunn

Behandling

Smertene

Husk å behandle hele kvinnen!

- Forholdet/seksuelle helse
- Jobb/skole/fritid

Tilslutt

- Husk at tenåringer også kan få endometriose